

Vertaling & uitleg

ARRISALA

الرَّسَالَة

Deel 2 – Reinheid (*tahara*) & Gebed (*salat*)

Abdullah Ibn Abi Zayd Al Qayrawani

عَبْدُ اللَّهِ ابْنُ أَبِي زَيْدٍ الْقَيْرَوَانِي

Mhamed Aarab

Inhoud

Voorwoord	9
Uitlegmethodologie op Arrisala	13
Beginselen van de wetenschap ‘fiqh’	14
De naam van deze wetenschap	14
De definitie van de wetenschap	15
Letterlijke definitie	15
Terminologische definitie	15
Het onderwerp van de wetenschap	15
De relatie tussen mensen en Allāh (‘ibādāt — daden van aanbidding)	15
Relaties met andere mensen (<i>mu‘āmalāt</i>)	16
De vruchten van het bestuderen van deze wetenschap	16
De [meer]waarde van het bestuderen van deze wetenschap	16
De relatie van de wetenschap tot andere wetenschappen	17
De grondlegger van deze wetenschap	17
De bronnen van deze wetenschap	18
Het wettelijk oordeel over het bestuderen van deze wetenschap	18
De verschillende kenmerken van deze wetenschap	18
 Inleiding	 21
<i>Inleiding tot de fiqh</i>	23
<i>ash-Sharṭ</i>	24
<i>As-Sabab</i>	24
<i>Al-Māni‘</i>	24
<i>Aṣ-Ṣaḥīḥ</i> en <i>al-Bāṭil</i>	25
<i>Ar-Rukḥṣa</i> en <i>al-‘Azīma</i>	25
De voorwaarden voor de geldigheid van het gebed (<i>shurūṭ aṣ-ṣiḥḥa</i>)	25
De voorwaarden voor de verplichtstelling van het gebed (<i>shurūṭ al-wujūb</i>)	25
De voorwaarden voor de geldigheid en de verplichtstelling van het gebed (<i>shurūṭ aṣ-ṣiḥḥa wa-l-wujūb</i>)	26
 Deel 1: (Rituele) reinheid (aṭ-Ṭahāra)	 27
<i>Regels rondom de noodzakelijkheid van de rituele reiniging</i>	29
Wat de kleine rituele reiniging (<i>wuḍū‘</i>) noodzakelijk maakt	30
Wat <i>ghusl</i> (grote rituele reiniging) noodzakelijk maakt	46
Aanbiddingen die verricht kunnen worden in staat van onreinheid (<i>al-mawānī‘</i>)	50
<i>Regels over de zuiverheid van water, plaats en kleding bij het gebed</i>	53
Zuiverheid van het water	53
Wijsheid en bewijs voor de verplichting van de rituele reiniging	53
Rituele reiniging met zuiver water	56
Hoeveelheid van water	59
Reinheid van plaats en kleding	60
Afgeraden plaatsen om het gebed te verrichten	62
Hoeveelheid kleding om de ‘awra te bedekken	66

‘Awra buiten het gebed	67
Het oordeel over het bedekken van de privédelens tijdens het gebed	67
<i>Beschrijving van de kleine rituele reiniging (wuḍūʾ)</i>	70
Etiquette na het toiletteren (<i>istinjāʾ</i>)	70
Handen wassen voor de kleine wassing	75
De verplichte en aangeraden handelingen van de kleine rituele reiniging (<i>wuḍūʾ</i>)	76
De aangeraden handelingen	78
De verplichte handelingen	79
Het wassen van beide handen	83
Het spoelen van de mond	83
Het opsnuiven van water in de neus en dit weer uitsnuiten	84
Het wassen van het gezicht	84
Het wassen van de onderarmen tot en met de ellebogen	87
Intentie van de kleine rituele reiniging	98
<i>Beschrijving van de grote rituele reiniging (ghusl)</i>	100
Definitie van <i>ghusl</i>	101
Verplichte handelingen (<i>farāʾiḍ</i>)	102
Aangeraden handelingen (<i>sunan</i>)	103
Deugdzame handelingen (<i>mustahabbāt</i>)	103
Handelingen die de grote rituele reiniging verplicht maken	103
Beschrijving van de grote rituele reiniging (<i>ghusl</i>)	105
<i>Beschrijving van de droge wassing (tayammum)</i>	106
Verrichtingstijd van de droge wassing	106
Definitie van de droge wassing	107
Voorwaarden (<i>shurūṭ</i>) van <i>tayammum</i>	107
Oorzaken voor de droge wassing	109
Regels voor de niet-reiziger	110
Regels voor de reiziger en zieke die geen water kan gebruiken	111
Geldigheid van het gebed na het vinden van water	112
Meerdere (en vrijwillige) gebeden met één droge wassing	114
<i>Tayammum</i> , vrijwillige gebeden en andere aanbiddingen	114
<i>Tayammum</i> en het vrijdaggebed	114
De beschrijving van de droge wassing	116
Substantie waar de droge wassing mee verricht kan worden	117
Verplichtingen van de droge wassing	117
Verbrekers van de <i>tayammum</i>	118
<i>Na een staat van grote rituele onreinheid</i>	118
<i>Het vegen over de leren sokken (khuffayn)</i>	119
Het oordeel over het vegen over de leren sokken	120
Tijdslimiet van het vegen	121
Voorwaarden voor het vegen over de leren sokken (<i>khuff</i>)	122
Voorwaarden voor de leren sokken	122
Voorwaarden met betrekking tot de veger	123
Afgeraden handelingen bij het vegen over de leren sokken (<i>khuff</i>)	124
Factoren die het vegen over de leren sokken ongeldig maken	124
Aanbevolen en verplichte handelingen bij het vegen over leren sokken	125

Deel 2: Het Gebed (aṣ-ṣalāh)	127
<i>Inleiding tot het gebed</i>	129
Definitie	129
Wettelijk oordeel	129
Positie van het gebed in de islām	130
Meerwaarde van het gebed	130
<i>Tijden en namen van het Gebed</i>	131
Het ochtendgebed (aṣ-ṣubḥ)	133
Het middaggebed (ẓuhr)	136
Het namiddaggebed (‘aṣr)	140
Het zonsondergangsgebed (maghrib)	143
Het late avondgebed (‘ishāʿ)	146
Gebedstijden in Nederland en België	149
<i>De eerste en tweede oproep tot het gebed (adhān en iqāma)</i>	153
Definitie van de eerste oproep tot het gebed (adhān)	153
Het oordeel over de adhān	153
Meerwaarde van de adhān	155
Voorwaarden van de geldigheid van de adhān	155
Aangeraden handelingen van de adhān	155
De woorden van de gebedsoproep (adhān)	157
De tweede gebedsoproep (iqāma)	159
<i>De beschrijving van het gebed (aṣ-ṣalāh)</i>	161
De takbīr en al-Fātiḥa	162
De sūrah en rukūʿ	165
De handelingen en de woorden van de sujūd	171
De tweede rakʿa en qunūt	178
De laatste zitting en de tashahhud	181
De vredesbegroeting aan het einde van het gebed (taslīm)	185
De positie van de hand tijdens de tashahhud	187
Samenvatting van de verplichte en sunna handelingen	189
Dhikr na het gebed	190
De twee vrijwillige gebedseenheden voor het verplichte ochtendgebed ṣubḥ	193
Het middaggebed (ẓuhr)	195
Vrijwillige gebeden na ẓuhr en ‘aṣr (nāfila)	197
Het namiddaggebed (al-‘aṣr)	198
Het zonsondergangsgebed (al-maghrib)	198
Het avondgebed (‘ishāʿ)	200
Volume van recitatie	201
Het gebed van een vrouw	202
Vrijwillige gebeden in de nacht (shafʿ en witr)	203
De vrijwillige nachtgebeden (qiyām al-layl)	206
Inhalen van nachtgebeden	209
Vrijwillig gebed bij het betreden van de moskee	210
 Het imāmschap	 213
<i>Het leiden van het gebed en de oordelen over de imām en de volger</i>	213
<i>De laatkomer bij een gebed</i>	218

<i>Posities achter een imām</i>	222
<i>Het gebed van een imām wanneer hij alleen is</i>	224
<i>Hoe een imām te volgen</i>	225
<i>Afgeraden handelingen voor de imām</i>	227
Diverse vraagstukken rondom het gebed	228
<i>Kledij</i>	228
<i>Prosternatie van vergeetachtigheid</i>	230
Vergeetachtigheidsprosternatie ná de <i>taslīm</i> (<i>sujūd al-ba’dī</i>)	231
Vergeetachtigheidsprosternatie vóór de <i>taslīm</i> (<i>sujūd al-qabli</i>)	232
Niet reciteren van <i>al-Fātiḥa</i>	234
Het vergeten van een deel van de <i>adhkār</i> van het gebed	235
Het herinneren van een vergeten handeling na afloop van het gebed	236
Onbedoeld spreken in het gebed	237
Een persoon die geteisterd wordt door twijfels	238
<i>Het inhalen van een gemist gebed</i>	241
<i>Fouten in het gebed (lachen, praten, blazen e.d.)</i>	244
<i>Het samenvoegen van gebeden</i>	248
Bij hevige regen en modder	248
Tijdens de <i>ḥajj</i> in ‘Arafa en Muzdalifa	250
Tijdens een reis	250
Bij ziekte	251
<i>Het missen van gebeden vanwege een belemmering</i>	253
Bewusteloosheid	253
De menstruerende vrouw	254
Twijfel en gebreken in de wassing	257
Twijfel over <i>wuḍū’</i>	258
Gebreken in de wassing	258
De eerste categorie: een <i>farḍ</i> vergeten waarna men korte tijd later hierachter komt	258
Tweede categorie: een <i>farḍ</i> vergeten en pas na lange tijd erachter komen	258
Derde categorie: opzettelijk een <i>farḍ</i> -onderdeel nalaten maar korte tijd later herstellen	259
Vierde categorie: opzettelijk nalaten van een <i>farḍ</i> -onderdeel maar lange tijd later herstellen	259
Vijfde categorie: een <i>sunna</i> -element weglaten maar korte tijd later herstellen	259
De zesde categorie: een <i>sunna</i> -element weglaten maar lange tijd later herstellen	259
Verrichtte gebeden met een gebrekkige <i>wuḍū’</i>	260
Onreine substantie op de mat	260
<i>Het gebed van een zieke</i>	261
Niet uitstellen van het gebed vanwege ziekte	263
<i>Het gebed op een rijdier</i>	265
<i>Belemmering door een bloedneus of kleine onreinheden</i>	268
Bloedneus	269
Kleine hoeveelheid onreinheid	272
<i>Prosternaties bij het reciteren van de Koran</i>	273
Recitatie van de prosternatieverzen	273
Oordeel over de recitatieprosternatie	275
Voorwaarden voor de recitatieprosternatie voor de luisteraar	276
Voorwaarden voor het doen van de prosternatie	276

<i>Het gebed van de reiziger</i>	278
<i>Het vrijdaggebed (al-jumu'a)</i>	283
De vrijdagpreek	284
Voorwaarden voor het vrijdaggebed	285
De beschrijving van het gebed	288
Overige regels en voorbereiding	291
<i>Het angstgebed (ṣalāt al khawf)</i>	294
<i>De 'Īd-gebeden</i>	298
Aangeraden zaken tijdens 'Īd	301
De takbīr tijdens de 'dagen van Minā'	302
De woorden van de takbīr	303
De 'bijzondere dagen'	303
<i>Het zon- en maansverduisteringsgebed (ṣalāt al-khusūf)</i>	305
De zonsverduistering	305
De maansverduistering	307
<i>Het gebed voor regen</i>	309
<i>Het sterfproces, de dodenwassing, bedekking, balsemen, dragen en de begrafenis</i>	312
Het sterfproces	312
De dodenwassing	314
Het wassen van een overledene van het andere geslacht	316
De lijkwade	318
De martelaar en zelfmoord	319
De begrafenistoet	321
Het bouwen op en het verven van graven	322
Ongelovige overleden familie	323
Soort graf	324
<i>Het gebed en de smeekbede voor de overledene</i>	324
Beloning voor het bijwonen van het gebed voor de overledene	326
De smeekbeden na de eerste drie takbīrāt	327
Een aanvullende smeekbede	328
De smeekbede na de vierde takbīr	329
Inhalen van het gebed voor de overledene	331
De smeekbede, het gebed en het wassen van een overleden kind	332
Slot	335
Over de auteur	337
Transliteratie	338
Eindnoten	339
Bibliografie	349

De vredesbegroeting aan het einde van het gebed (*taslīm*)

ثُمَّ تَقُولُ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ تَسْلِيمَةً وَاحِدَةً عَنْ يَمِينِكَ، تَقْصِدُ بِهَا فُبَالَةَ
وَجْهِكَ، وَتَيَّامُنْ بِرَأْسِكَ فَلَيْلًا، هَكَذَا يَفْعَلُ الْإِمَامُ وَالرَّجُلُ وَحْدَهُ، وَأَمَّا
الْمَأْمُومُ فَيَسَلِّمُ وَاحِدَةً يَتَيَّامُنْ بِهَا فَلَيْلًا، وَيَرُدُّ أُخْرَى عَلَى الْإِمَامِ فُبَالَتَهُ،
يُشِيرُ بِهَا إِلَيْهِ، وَيَرُدُّ عَلَى مَنْ كَانَ سَلَّمَ عَلَيْهِ عَلَى تَسَارِيهِ، فَإِنْ لَمْ يَكُنْ
سَلَّمَ عَلَيْهِ أَحَدٌ لَمْ يَرُدِّ عَلَى تَسَارِيهِ شَيْئًا.

<Dan zeg je: “*as-Salāmu ‘alaykum*” eenmaal rechts van je, recht voor je gezicht beginnende en je draait een beetje met je hoofd naar rechts. Dit is wat de imām doet en degene die het gebed alleen verricht. Wat degene betreft die het gebed achter een imām doet, hij doet de *salām* één keer en draait een beetje naar rechts en doet een andere (*salām*) als antwoord op de *salām* van de imām aan zijn voorkant door naar hem (de Imām) te wijzen. En hij doet de groet (*salām*) terug aan degene die hem aan zijn linkerkant gegroet heeft. En als niemand hem gegroet heeft aan zijn linkerkant, dan doet hij niets.>

Na het afronden van de smeekbede die de Imām genoemd heeft, sluit je het gebed af door de vredesbegroeting te zeggen aan het einde van het gebed. Dat is de *taslīm*, namelijk het zeggen van *as-salāmu ‘alaykum*.

Deze vredesbegroeting is verplicht zonder enig meningsverschil in de Mālikī-wetschool voor eenieder die het gebed verricht. Alleen aan de hand van deze formule kan het gebed afgesloten worden. Er mag ook geen andere formulering van deze zin gebruikt worden, zoals *salāmu ‘alaykum*, *salāmī ‘alaykum* of *salānullāh ‘alaykum*. Al deze formuleringen zijn niet toereikend. Er is een meningsverschil over of men een intentie moet doen wanneer het gebed afgesloten wordt bij het zeggen van de afsluitingsformule. Er zijn twee bekende meningen hierover. De overheersende mening, zoals Imām al-Ābbī van Imām Ibn ‘Arafa overleverde, is dat het geen voorwaarde is, hoewel het wel aanbevolen is om het te doen. Degene die niet in staat is om de afsluitingsformule op te zeggen, is wel verplicht om de intentie te doen bij het afsluiten van het gebed.³⁵⁶

De beschrijving van de afsluitingsformule verschilt van situatie tot situatie. Een imām of iemand die alleen bidt, zegt één keer de afsluitingsformule (de *salām*). Hij doet dit door zijn gezicht naar voren te richten, richting Mekka en geleidelijk aan zijn gezicht een beetje naar rechts te draaien, totdat een deel van zijn gezicht vanachteren te zien is. De Imām zegt het volgende hierover: <Dan zeg je: “*as-Salāmu ‘alaykum*” eenmaal rechts van je, recht voor je gezicht beginnende en je draait een beetje met je hoofd naar rechts. Dit is wat de imām doet en degene die het gebed alleen verricht.> Het is aanbevolen om naar rechts te draaien tijdens het zeggen van de afsluitingsformule. Als men de afsluitingsformule

(*taslīm*) links van hem zegt, met de bedoeling het gebed te beëindigen, en vervolgens niet naar rechts draait, dan is zijn gebed alsnog geldig volgens de bekende positie, omdat naar rechts draaien een aanbevolen daad is tijdens de afsluitingsformule. Als degene die het gebed achter een imām verricht naar links draait tijdens de *taslīm* met de bedoeling dat het draaien naar links een aanbevolen daad is en vervolgens terugkeert om de verplichte *taslīm* alsnog naar rechts te doen om zo het gebed te beëindigen, dan hangt het ervan af hoe snel hij teruggaat naar rechts om de verplichte *taslīm* te doen. Als er een lange tijd aan voorbijgaat voordat hij terugkeert naar de verplichte *taslīm*, dan is zijn gebed ongeldig. Als er geen lange tijd aan voorbij is gegaan, dan is zijn gebed geldig, omdat de *taslīm* doen aan de rechterkant een aanbevolen daad is.³⁵⁷

De afsluitingsformule verrichten in de vorm die de Imām beschreven heeft, is aanbevolen.³⁵⁸ Het is ook een *sunna* voor iemand die het gebed leidt om de afsluitingsformule hardop te zeggen. Wat degene betreft die een imām volgt in het gebed, voor hem is het beter om het zacht op te zeggen. Voor de vrouw geldt dat ze het niet te hard en ook niet te zacht zegt. Ze moet het zodanig zeggen dat ze het alleen zelf hoort.³⁵⁹

Het is ook aanbevolen voor de Imām om de uitspraak van de afsluitingsformule zo kort mogelijk op te zeggen zonder extra klanken te maken om te voorkomen dat mensen die achter hem bidden eerder de *salām* doen dan hij.

<Wat degene betreft die het gebed achter een imām doet,> in een gezamenlijk gebed, moskee, thuis, etcetera, **<hij doet de *salām* één keer en draait>** daarbij **<een beetje naar rechts.>** Deze eerste *taslīm* is een verplichting in het gebed, want alleen aan de hand van deze *taslīm* wordt het gebed afgesloten. **<En>** hij **<doet>** vervolgens **<een andere (*salām*).>** Een tweede *salām* die *sunna* is **<als antwoord op de *salām* van de imām aan zijn voorkant door>** met het hoofd **<naar hem (de imām) te wijzen.>** Dat wil zeggen in de richting van de imām door naar hem te wijzen met zijn hart. Het maakt niet uit of de imām voor hem, achter hem, rechts of links van hem is. In alle gevallen wijst hij naar hem met zijn hart bij het teruggroeten van de imām.³⁶⁰ **<En>** als laatste **<doet>** hij **<de groet (*salām*) terug aan degene die hem aan zijn linkerkant gegroet heeft,>** als daar een persoon is die de *salām* gaf. Dit is namelijk *sunna*. **<En als niemand hem gegroet heeft aan zijn linkerkant,>** bijvoorbeeld omdat niemand daar zat, **<dan doet hij niets aan zijn linkerkant.>** Uit de woorden van de imām kunnen we begrijpen dat wanneer er wel een persoon aan de linkerhand aanwezig was, maar deze geen *taslīm* deed, omdat hij bijvoorbeeld later aansloot bij het gebed en dit nog moest afmaken, er ook geen *taslīm* gedaan wordt. Dit is echter niet de bekende positie binnen de Mālikī-wetschool. Volgens de welbekende mening is het namelijk wel aangeraden om ook in de genoemde situatie de *taslīm* aan de linkerkant te geven.³⁶¹

Over de auteur

Shaykh Mhamed Aarab is imām, (universitair) docent en auteur. Zijn islamitische kennis carrière startte met het memoriseren van de Koran. Een groot gedeelte van de Koran heeft hij gememoriseerd in Maassluis, de rest memoriseerde hij tijdens zijn verblijf in de *Madrasa* in Tanalt. Toen hij de leeftijd van twintig jaar bereikte, vertrok hij naar Syrië, waar hij de Arabische taal en de islamitische wetgeving (*sharīʿa*) bestudeerde aan het islamitische instituut Abū Nūr in Damascus. Tegelijkertijd volgde hij de lessen van Shaykh dr. Saʿīd Ramaḍān al-Būṭī in zijn moskee en tevens genoot hij onderricht bij Shaykh Usāma ar-Rifāʿī: beiden hebben een belangrijke invloed op zijn leven gehad.

Vanuit Syrië vertrok shaykh Aarab naar Marokko, waar hij enkele jaren studeerde in de *Madrasa* Ibn al-Ḥabīb in Tanalt, in het zuiden van Marokko, onder shaykh Muḥammad al-Ghālī as-Saddasī. Ustādh Aarab bestudeerde daar islamitische teksten in onder andere *ʿaqīda* (geloofsleer) en *fiqh* (jurisprudentie), waaronder *Al-Murshid al-Muʿīn* met commentaar van Al-Mayyāra, *Al-Kubrā*, *Ar-Risāla* van Ibn Abī Zayd al-Qayrawānī met uitleg van Al-ʿAdawī, *Mukhtaṣar Khalīl* met commentaar van Aḥmad ad-Dardīr en *Tuhfat al-Ḥukkām* van Ibn ʿĀṣim met uitleg van Imām Abī Ḥasan ʿAli ibn ʿAbd as-Salām at-Tasūlī. Tevens bestudeerde hij de wetenschap *Uṣūl al-Fiqh* met behulp van de werken *Al-Waraqāt* van Imām al-Juwaynī en *Jamʿ al-Ḥawāmī* van Imām As-Subkī. Ook de *ḥadīth* van de Profeet ^{mayy Allāh hem zegenen en vrede schenken} kwam aan bod met de studie van *Ṣaḥīḥ al-Bukhārī*.

Verder bekwaamde hij zich in *ḥadīth*-wetenschappen met onder meer *Al-Bayqūniyya* en *Muqaddimat Ibn Ṣalāḥ*. In de vakken Arabische grammatica en morfologie memoriseerde hij onder andere de *ʿAjurrūmiyya*, *al-Zawwāwī* en *Alfiyya* van Ibn Mālik en bestudeerde hij *Lāmiyyat al-Afʿāl* en *Qaṭr an-Nadā*. Tenslotte verdiepte hij zich in de Arabische retoriek (*Al-Balāgha*) onder meer door bestudering van werken als *Jawharat al-Maknūn* en *Talkhīṣ al-Miftāḥ*, daarbij op de klassieke manier vertoevend aan de voeten van geleerden in de moskee.

Na deze studies kwam shaykh Aarab terug naar Nederland waarna hij sinds 2005 docent is aan de IUASR en daarnaast een aantal jaar verbonden was als geestelijk verzorger bij de Dienst Justitiële Inrichtingen. Naast zijn universitair docentschap is hij hoofddocent bij het Itqan College, een islamitisch onderwijsinstituut waar hij medeoprichter van is en waar traditionele islamkennis wordt onderwezen. Naast zijn imām- en docentschap geeft hij lezingen en lessen in verschillende moskeeën en instituten.

Als auteur heeft hij meerdere werken op zijn naam staan, waaronder de vertaling en uitleg van het populaire boek *Arrisala (deel 1 Geloofsleer)* van Ibn Abī Zayd al-Qayrawānī, het boek *Halal – Gids over eten en drinken volgens de islam, de Wijsheden* van Ibn ʿAtaʿillāh Assakandari en vervult daarnaast een belangrijke inhoudelijke rol bij de publicaties van 't Kennishuys.